

ler en Række erhvervsgeografiske Fakta, som er yderst nyttige for enhver, der beskæftiger sig med de nævnte Egenes politiske Geografi.

Den er vel skrevet og godt oversat, og den rummer en Række personlige Iagttagelser og Overvejelser, som ganske vist ikke alle er originale, men som alligevel giver et vist Udbytte. Desværre synes Forfatteren at være mangelfuldt geografisk skolet. Det fremgaar navnlig af Afsnittet om Australien og af det om Sundaerne, som indeholder adskillige Fejltagelser og Misforstaaelser. Hans Forestillinger om Australlandets landbrugsmæssige Muligheder er saaledes i Strid med de faktiske Forhold, og hans Stillingtagen til den australske Befolkning og dennes Mentalitet er paavirket af politiske Retningslinier og ikke saa objektiv, som man kunde ønske. Men alt i alt maa det siges, at det er en ganske interessant og læseværdig Redegørelse for et af Øjeblikkets centrale geopolitiske Problemer.

Niels Nielsen.

Ferdinand D. Lessing: Yung Ho Kung. Iconography of the lamaist cathedral in Peking with notes on lamaist mythology and cult by F. D. Lessing. (29 × 23 cm), S. 211. Stockholm 1942. Talrige Illustrationer og Diagrammer.

Forfatteren af det smukke værk, som her skal omtales, arbejdede i sin tid i Völker-Museum i Berlin og har nu i flere aar siddet som professor i orientalske sprog ved Californiens Universitet i Berkeley, Californien. Udgivelsen er foretaget i Stockholm i samarbejde med Dr. Gösta Montell, velkendt for sit arbejde i Dr. Sv. Hedins Sino-Svenske ekspedition til Mongoliet; men trods de vanskeligheder, som de besværlige forbindelser under krigen har afstedkommet, er det lykkedes forfatter og udgiver at faa det rige indhold til at fremtræde i en form, der er det værdigt, har de end siddet paa hver sin side af jordkloden.

En beskrivelse af „Paladset, hvor Harmonien har til Huse“, vil interessere ikke blot enhver Peking-farer, for hvem det store (og noget støvede) anlæg i kejserbyens nord-øst hjørne altid har haft en atmosfære af noget utilgængeligt og hémmelighedsfuldt over sig, — i modsætning til de kinesiske buddhistiske anlæg, hvor man uden større vanskeligheder kommer ind, — men vil have betydning for alle, der søger at sætte sig ind i den lamaistiske kult, saaledes som den har formet sig paa kinesisk grund. Det her foreliggende værk er det første af fire, der bygning for bygning vil gennemgaa hele anlæget og for hvert skridt redegøre ikke blot for de

enkelte halers arkitektoniske ejendommeligheder (omend ganske kortfattet), men ogsaa og navnlig for deres udstyr med gudebilleder og statuer og for deres specielle brug i den lamaistiske kult. Ved siden af dette faar læseren et indblik i den politiske baggrund for hele denne storslaaede udfoldelse af kejserlig velvilje overfor en religion, der paa kinesisk grund, efter forfatterens udsagn maa karakteriseres som „disse halvhjertede, forgæves forsøg under Manchu Dynastiet paa, at forlige de lamaistiske og kinesiske læresætninger med hinanden“.

Ch'ien Lung vidste nok, hvad han gjorde, da han ved sin tronbestigelse i 1735 lod faderens residenspalæ som kronprins indrette til en højborg for de mongolske Lamaer, efter at det de første 10 aar havde tjent som ramme for hans (*Yung Chengs*) sarkofag, indtil hans mausoleum kunde blive indrettet. Det var Mongoliets og Tibets tilknytning til det kinesiske rige, mere end interesse for deres religion, den af den alm. Kineser foragtede Lamaisme, der var drivfjedren i denne handling. I den første tempelgaard staar to mægtige marmortavler, hvis inskriptioner paa ialt fire sprog, Kinesisk, Manchurisk, Mongolsk og Tibetansk, er interessant ved den dygtighed, hvormed disse sprog anvendes ikke blot bogstaveligt men ogsaa figurligt, saaledes at f. eks. den kinesiske tekst er skrevet i vendinger, som enhver konfuciansk lærd vil vide at værdsætte, samtidigt med at det ikke omtales direkte, at det nu er Lamaer, der skal rykke ind her, medens de andre tekster er formet i vendinger og billeder, som ligger de paagældende landes beboere nær, samtidigt med, at der her ikke lægges skjul paa, *hvem* der skal bo i Yung Ho Kung.

I den næste gaard staar en pavillon i gaardens midte med en stor mindetavle af kvadratisk tværsnit, — af hensyn til de fire inskriptioner paa de ovennævnte sprog. Skrevet af *Ch'ien Lung* i hans 57'de regeringsaar, dvs. 1792, giver den et stærkt indtryk af, at Kejserens maal med oprettelsen af Templet — at knytte grænsefolkene til sig — ikke er lykkedes. Kampen om overheredømmet mellem ham og den lamaistiske kirke, en kamp der kan sammenlignes med den, som udkæmpedes i Middelalderen mellem Kejseren og Paven, efterlader *Ch'ien Lung* som en gammel, bitter mand, træt at at kæmpe mod virkelige og indbildte intriger fra Lamaismens side.

De to stenes indskrifter er gengivne efter deres kinesiske version og giver, især for den sidstes vedkommende, meget interessant stof til belysning af det i virkeligheden spændte forhold parterne imellem.

Med denne politisk-historiske baggrund for Yung Ho Kungs eksistens som „Lamaismens Kathedral“ i Kina og med en kort gen klar skitsering af bygningernes arkitektur er rammerne sat for det, der er værkets hovedindhold: skildringen af den lamaistiske ikonografi. Ved hjælp af tegninger af en lamaistisk kunstner fra Yung Ho Kung, ved fotografier og ikke mindst ved diagrammer, saavel af billedernes ophængning og opstilling i de forskellige haller, som af de enkelte billeders indhold og de fremstillede guddommes indbyrdes mythologiske forhold, er det lykkedes forfatteren at give et overordentligt righoldigt, men samtidigt klart overskueligt billede af den lamaistiske gudeverden, saa langt som den i dette bind er behandlet. Fremstillingen følger templets ydre plan, idet vi bevæger os fra gaard til gaard og fra hal til hal følgende den plan, som, opmaalt og tegnet af Dr. Melchers, findes bagerst i værket.

Selve gennemgangen af det ikonografiske materiale falder naturligt i to dele: det „buddhistiske“ og det rent lamaistiske. Det førstnævnte er begrænset til „Himmelkongernes Hal“, hvor de fire *Lokapalas*, der vogter fire hjørner fra hver sin side af gudernes bolig, *Meru-bjerget*, er anbragte, ganske som i et kinesisk buddhistisk tempel. Det er ikke Lamaismen, der har laant dem fra Buddhismen eller omvendt; de er i begge tilfælde af brahmansk oprindelse og peger ved deres forekomst her hen paa det interessante forhold mellem de to religioner: at dette ikke saa meget kan karakteriseres som en gensidig paavirkning af hinanden, men snarere som to skud paa den samme stamme, den indiske Buddhismen. Mahayana-buddhismen kom til Kina paa et tidspunkt, hvor den i sit hjemland stod højt, og hvor Kina havde en af sine store blomstringsperioder, aandeligt og kulturelt. Buddhismen kom til Tibet, da den i moderlandet var stærkt for nedadgaaende og kom til et land, hvor den mødtes med den laveste overtro og Animisme. Den fælles oprindelse og den forskelligartede udvikling forklarer baade ligheder og forskelle mellem de to religioner.

Opstillingen af Maitreya i den tykmavede *Pu Tai's* lignelse og af *Wei T'o (Skanda)* svarer ganske til de kinesiske templers og er i højere grad, end tilfældet var med Kongerne, en paavirkning fra Kina. Maitreyas ikonografisk „udvikling“ fra den 60 fod høje figur i templernes bagerste hal, som et symbol paa hans komme efter 5000 aars forløb, som bringer af Tusindaarsriget, gennemgaas paa det nøjeste og med en fortegnelse over de eksisterende kilder og giver et højst interessant billede af denne figurs udvikling og dens nu saa velkendte placering netop i Kongernes Hal. Prof. Lessing

citerer L. Scherman i dennes paapegen af ligheden mellem Pu Tai og en *Silén*-type, som har levet i buddhistisk ikonografi siden Gandharakunstens tider; et ikke uinteressant forhold.

I det hele skal det siges, at et af værkets fortrin er de glimt, forfatteren i beskrivelsen af saavel ikonografien som arkitekturen til stadighed lader lyse ud over forbindelsen med andre kulturer. Man faar et stærkt indtryk af, hvordan det ældgamle Asiens riger og folk har laant af hverandre og paavirket hverandre. I den indgaaende omtale af de saakaldte *Mandala'er* — tegninger i farvet pulver, der illustrerer en bestemt guddoms form, farve, attributer, følge, bolig osv. — henledes læserens opmærksomhed paa Herodots omtale af byen Ekbatana, hvis byplan med dens ringmure, den ene udenom den anden, og disses forskellige farver, i høj grad frister til en sammenligning med Lamaernes Mandala, den symbolske gengivelse af guddommens bopæl og væsen.

Værkets hoveddel er imidlertid, som ogsaa titlen lover, en behandling af det specifik lamaistiske materiale, og der gives her en enestaaende gennemgang af hver enkelt guddom, — hvad de mytologisk repræsenterer, deres udseende, attributer, farver m. m. Findes der flere guddomme fremstillet paa samme lærred, redegøres der, som ovenfor sagt, ved enkle diagrammer for deres indbyrdes stilling og mytologiske værd. Fremstillingen er her og der afbrudt af mytologiske fortællinger, der er medtaget „i den hensigt at skabe noget af den specielle atmosfære, som omgiver disse billeder, og at ligesom fremtrylle den verden af tro og mirakler, som danner baggrunden for denne type paa religiøs kunst“.

Da professor Lessing samlede materiale til dette og de følgende værker om Yung Ho Kung, dets ikonografi og dets ritus, boede han tider igennem i et værelse, han havde lejet af Lamaerne i selve templet og deltog som en af disse i templets ceremonier og rituelle fester. Ved at være paa stedet dag og nat, naar det krævedes af hensyn til hans undersøgelser, var han istand til at gennemføre disse med en nøjagtighed og en indtrængen i materialet, som maa kaldes enestaaende, men som ogsaa har baaret rig frugt i det foreliggende værk. Af de fire bind vil de tre første behandle de forskellige tempelhaller, som det her er gjort, medens det fjerde vil give en almindelig indføring i lamaistisk kult og ikonografi tilligemed et forklarende index. Et appendix til det foreliggende bind indeholder nøjagtige beskrivelser af fire lamaistiske fester, deres religiøse formaal og udførelse. Foruden en statelig række plancher, der giver billeder fra templet og fra de nævnte fester samt fra de Hedinske samlinger i Stockholm, afsluttes værket med en omfattende biblio-

grafi og 12 sider meget givende noter. Som den 18. publikation, der foreligger fra Hedin-ekspeditionen til Mongoliet, danner denne som første bind i afdeling VIII en smuk og tungtvejende begyndelse til det emne, som skal behandles i denne afdeling: *Etnografien.*
J. Prip-Møller.

Viktor von Plessen: Blandt Hovedjægere paa Borneo. En Rejse-dagbog. Oversat af Vilh. Jung. 145 S. (24 × 16 cm). H. Hagerups Forlag. København 1942. Pris: Kr. 9.50.

Viktor von Plessen vil være kendt som Organisator af store Filmsoptagelser i Indonesien og desuden som Indsamler af Dyr til naturhistoriske Museer.

I nærværende Bog giver han en livlig og velfortalt Rejsebeskrivelse fra Borneo med en Række etnografiske Skitser, der synes omhyggeligt opfattede og sympatisk udførte. Rent videnskabeligt indeholder Bogen ikke meget nyt og kan ikke paa langt nær sammenlignes med de store monografiske Arbejder af engelske, tyske og hollandske Forfattere, men de giver i en let tilgængelig Form den ikke alt for krævende Læser et Indtryk af Livet hos enkelte Stammer paa Borneo. De ledsagende Billeder bærer Præg af den professionelle Fotografis Sans for Motivet, men ogsaa paa dette Punkt gælder det, at noget egentligt nyt bringer Bogen næppe. For den danske Læseverden vil den imidlertid kunne virke som en meget oplysende Kommentar til det, der har været Hovedformålet for von Plessens Arbejde, nemlig Tilvejebringelsen af de fortræffelige Filmsoptagelser, som ogsaa her i Landet har vundet stor og fortjent Paaskønnelse.
Niels Nielsen.

Lebensraumfragen europäischer Völker. Udgivet af Prof. Dr. K. H. Ditzel, Prof. Dr. O. Schmieder og Prof. Dr. H. Schmitthener (16 × 23 cm), Bd. I: Europa. 735 S. Talrige Illustrationer, 1 Planche og 1 Kortbilag. Bd. II: Europas koloniale Ergänzungsräume. 571 S. Plancher og mange Tekstillustrationer. Quelle og Meyer, Leipzig, 1941.

I Forordet til første Bind af dette Værk proklameres Udgivelsen af yderligere 3 Bind, nemlig:

Die geographischen Grundlagen der Neuordnung des Fernen Ostens, Gegenwartsprobleme der Neuen Welt, Gegenwartsprobleme des Orients.

Andet Bind har dog faaet ovennævnte Titel, og i Forordet til